

~ ДЕМОГРАФІЯ, ЕКОНОМІКА ПРАЦІ, СОЦІАЛЬНА ЕКОНОМІКА І ПОЛІТИКА ~

УДК:364.122.5:911.375

DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-9-322-7-14>

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНИХ УРБАНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Березорудський А. М., аспірант кафедри статистики та математичних методів в економіці, Одеський національний економічний університет, м. Одеса, Україна
e-mail: berezorudsky@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7056-9647

Анотація. У статті розглядаються урбанізаційні процеси, що охоплюють розвиток і трансформацію міст у контексті їхньої соціально-економічної, культурної та політичної ролі. Метою статті є вивчення та удосконалення теоретичних, методичних, правових та адміністративних аспектів управління урбанізаційними процесами у сучасних умовах. У дослідженні використано комплексний підхід, що включає аналіз правових документів, порівняльний аналіз різних типів урбанізаційних процесів та огляд методологічних підходів до визначення міських територій, зокрема міжнародного досвіду. Визначено основні етапи розвитку міст та їхні соціально-економічні функції, а також проаналізовано правові аспекти визначення міських територій в Україні. Розглянуто типи міських агломерацій та види урбанізації. Отримані результати можуть бути використані для вдосконалення політики міського планування та управління, а також для розробки стратегій сталого розвитку міських територій, зокрема в умовах децентралізації та зростання урбанізації.

Ключові слова: місто, урбанізація, субурбанізація, рурбанізація, контрурбанізація, агломерація.

THEORETICAL ASPECTS OF THE RESEARCH OF MODERN URBANIZATION PROCESSES

Berezorudskiyi Andrii, graduate student of the Department of Statistics and MME, Odesa National University of Economics, Odesa, Ukraine
e-mail: berezorudsky@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-7056-9647

Abstract. The article examines urbanization processes, covering the development and transformation of cities in the context of their socio-economic, cultural and political role. It was determined that the city is a key element of urbanization, which reflects changes in society, economy and population structure. The stages of development of cities, their functions and significance in different historical periods are described. The purpose of the article is to study and improve the theoretical, methodological, legal and administrative aspects of managing urbanization processes in modern conditions. The research uses a comprehensive approach, which includes the analysis of legal documents, comparative analysis of different types of urbanization processes (suburbanization, rurbanization, counter-urbanization) and a review of methodological approaches to the definition of urban areas, international experience in the definition of urban areas. The main stages of the development of cities, their socio-economic functions, and legal aspects of defining urban territories in Ukraine are defined. The most recent changes in the legislation regarding the status of urban-type settlements and their residents are presented. The types of urban agglomerations and types of urbanization are considered, in particular the processes of suburbanization, rurbanization, and counter-urbanization. The influence of different types of urbanization on the socio-economic development of cities is analyzed. The practical significance of the research results is that the obtained results can be used to improve urban planning and management policies, as well as to develop strategies for the sustainable development of urban areas, in particular, in conditions of decentralization and growing urbanization. Further directions for studying the topic are proposed.

Key words: city, urbanization, suburbanization, rurbanization, counter-urbanization, agglomeration.

JEL Classification: R000; P250; R220

Постановка проблеми. У різних країнах світу місто визначається по-різному, але саме від того які населенні пункти будуть вважатися містом залежатиме рівень урбанізованості територій. Критерії за якими визначається, чи надавати населеному пункту статус міста потребують дослідження, для того, щоб краще розуміти відмінності цих процесів у різних куточках світу, а також для їх коректного співставлення та порівняння. Отже, теоретичні та методичні аспекти є невід'ємною частиною процесу дослідження урбанізації, що підтверджує актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Вивченням теоретичних та практичних аспектів урбанізації займалися такі вчені як О. К. Гаврилюк, К. В. Мезенцев, С. О. Шулевський та інші [1; 2; 3]. К. Кравченко приділяла увагу методичним особливостям дослідження світових урбанізаційних процесів. Вчені І. В. Гукалова та Н. В. Омельченко дослідження урбанізації розглядають у контексті зростання ролі міст у житті суспільства, а також формування мережі зв'язків як наслідків процесів урбанізації [4]. Отже, наявна наукова література надає комплексне розуміння теоретичних аспектів урбанізаційних процесів, однак залишається необхідність у подальшому вивченні правових та адміністративних аспектів управління урбанізаційними процесами, яким приділяється недостатня увага.

Відокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У зв'язку з останніми змінами в законодавстві у наукових працях недостатньо приділено уваги впливу нових правових аспектів на зміну методології дослідження урбанізації. Ці зміни потребують детальної оцінки та застосування у сучасних умовах.

Мета дослідження - вивчення та удосконалення теоретичних, методичних, правових та адміністративних аспектів управління урбанізаційними процесами у сучасних умовах.

Основний матеріал. Важливу роль у вивченні урбанізаційних процесів займає місто. Саме місто є центром соціального-економічного, культурного та політичного життя. Приблизно 9–10 тис. років тому неолітична революція ознаменувала вирішальний перехід від кочового способу життя до осілих сільськогосподарських громад, що дало початок першим містам. На різних етапах історичного розвитку міста виконували різні функції та мали різне значення для розвитку людства. Історія розвитку міст поділяється на етапи відповідно до суспільних відносин, рівня виробництва, культури та архітектури. На сучасному етапі розвитку характерними рисами міста є концентрація виробництва, а також особливий міський спосіб життя його населення.

З погляду українського законодавства містом вважається населений пункт переважно з компактною забудовою та загальною чисельністю мешканців не менше 10 тисяч осіб [5].

Під час вивчення урбанізації предметом дослідження є міські поселення, їх розвиток та взаємодія з навколишнім середовищем. Це включає дослідження, як розвитку міст, куди входять процеси зростання міських територій, розвиток їх інфраструктури, зміни в економіці та соціальній структурі, так і системи розселення, що вивчає взаємозв'язок між містами і сільськими поселеннями, агломерації, явища субурбанізації, створення та розвиток мережі населених пунктів. Отже, урбанізація охоплює широкий спектр тем, що стосуються різних аспектів життя та розвитку міських поселень. Та насамперед потрібно визначитися, що ж таке місто і чим воно відрізняється від інших населених пунктів.

У науковій літературі є безліч визначень терміну «місто» (або «містечко»), проте єдиної інтерпретації цього поняття не існує. Це пов'язано з великою кількістю різноманітних характеристик міст і відмінностями у визначенні їх особливостей. У деяких країнах для надання статусу міста важлива лише зайнятість населення, тоді як в інших – міський характер забудови, наявність інфраструктури, такої як каналізація, дороги з твердим покриттям та культурно-побутові установи.

За визначенням українського економгеографа О. Топчія, «Місто – це просторове суспільне утворення, яке є осередком масового розселення людей і зосередження їх суспільнокорисної діяльності у будь-яких формах, крім одержання первинних продуктів сільського господарства як єдиного заняття населення, і організоване у господарсько-будівельний комплекс, що постійно діє та обслуговує побут і діяльності населення» [6].

Щоб вважатися містом, населений пункт має відповідати певним ознакам, а саме повинно бути:

- сформована певна популяція населення, яка складається із соціально неоднорідних осіб;
- визначено постійне місце розташування та значне просторове розширення;
- визначена певна модель організації та співіснування населення, а також спосіб життя, характерний саме для міста;
- наявність значної частини населення, що зайнята не у сільському господарстві, а в інших галузях економіки;
- значна щільність населення та зовнішня відкритість [7].

В Україні населений пункт може отримати статус міста лише за окремим законом, прийнятим Верховною Радою України. Для цього необхідно, щоб у населеному пункті проживало не менше 10 тисяч осіб і більшість з них має бути зайнята у виробництві або сфері послуг. Проте існують міста, такі як Берестечко і Угнів, де проживає менше 2 тисяч осіб, але вони мають цей статус історично, а також Прип'ять і Чорнобиль, які взагалі не

мають постійного населення.

Відповідно до Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку малих міст» статус «малого міста» мають населені пункти, чисельність населення яких не перевищує 50 тис. осіб. Згідно зі статистичними даними, станом на 1 січня 2020 року, таких міст в Україні налічується 374, що складає близько 81% від загальної кількості міст у країні. У малих містах мешкає близько 14% від загальної кількості населення країни та близько 20% від населення усіх міст [8].

При вивченні урбанізаційних процесів окрім поняття «місто» також використовується поняття «населений пункт». Так, населеним пунктом вважається частина комплексно заселеної території України, яка сформувалася внаслідок господарської або іншої суспільної діяльності, має сталий склад населення, власну назву та зареєстрована в порядку, що передбачений законом.

Згідно з діючим Законодавством на території України існують міські і сільські населені пункти. До міських належать міста республіканського, обласного, районного підпорядкування, до сільських населених пунктів – села і селища незалежно від їх адміністративної підпорядкованості [9].

Слід зазначити, що хутори, двори, невеличкі поселення з тимчасовим значенням та нестабільним складом і чисельністю населення, а також поселення, що пов'язані з деякими господарськими галузями (наприклад, будинки лісників, шляхових майстрів, будівлі залізничних служб, польові стани тощо) не вважаються самостійними населеними пунктами. Такі об'єкти входять до складу адміністративно-територіальних одиниць, на території яких вони розташовані (місцеві ради та старостати) [10].

Селище міського типу в Україні – це міське селище, яке в загальній системі адміністративно-територіального устрою України посідало проміжне місце між сільськими населеними пунктами (селом чи селищем) та містом.

У липні 2023 року Верховна Рада ліквідувала статус селища міського типу; отже, в Україні залишилося три категорії населених пунктів: міста (міські населені пункти), селища (сільські населені пункти) та села (сільські населені пункти). У прийнятому законі прописано, що «містом вважається населений пункт із переважно компактною забудовою, чисельність жителів якого становить не менше 10 тисяч, селищем – населений пункт із переважно садибною забудовою та чисельністю жителів не менше 5 тисяч, а селом – населений пункт із садибною забудовою та чисельністю жителів менше 5 тисяч. 24 жовтня 2023 року Президент України Володимир Зеленський підписав Закон «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України», який юридично ліквідує статус селища міського типу, а відповідні населені пункти стануть селищами» [5]. 26 жовтня 2023 року закон був опублікований виданням «Голос України», який набув чинності 26 січня 2024 року.

Станом на 1 січня 2022 року в межах міжнародно визнаної території України налічується 461 місто, 18 з яких перебувають на контрольованій росією території Криму [11]. За підсумками Всеукраїнського перепису населення 2001 року статус міста мав 461 населений пункт. Станом на 2002 рік кількість міст скоротилася до 460, оскільки місто Інгuleць увійшло до складу Кривого Рогу і перестало враховуватися Держстатом як окреме місто у статистиці. Але протягом доволі довгого періоду часу в Україні спостерігалась негативна тенденція до скорочення чисельності населення, це вплинуло і на розміри та кількість міст. Так, за період 2001-2012 рр. за чисельністю наявного населення кількість міст-мільйонників в Україні скоротилася з п'яти (Київ, Донецьк, Дніпропетровськ, Одеса, Харків) до трьох (Київ, Одеса, Харків), а за чисельністю постійного населення – до двох (Київ, Харків). Найбільше міст налічується на Донеччині.

Термін «урбанізація» походить від латинського слова «urbanus», що означає «міський». Однак важко точно вказати одну конкретну людину, яка вперше ввела цей термін у науковий обіг. Концепція урбанізації як процесу зміни суспільства і розширення міських територій активно обговорювалася вченими і дослідниками у XIX столітті. У цей період відбувалася індустріалізація і швидке зростання міст, що спонукало вчених до вивчення цього явища

Загалом урбанізацією можна вважати процес зростання ролі міст у розвитку суспільства. Цей процес супроводжується зростанням та розвитком міських поселень, а також збільшенням питомої ваги міського населення. Це відбувається під впливом таких основних факторів, як: промислове виробництво; містобудування; інтеграція різних видів діяльності; вплив світового господарства та розвиток міжнародної торгівлі; зростання населення; накопичення відходів людської діяльності [12].

Урбанізація є складним процесом та об'єктом дослідження різних галузей науки. З огляду на її міждисциплінарність, отримати якісний та перевірений результат при дослідженні можливо лише за умови використання комплексних наукових підходів, що враховують особливості урбанізаційних процесів, а саме:

- системний підхід, який розглядає глобальні прояви урбанізації в системі розселення, інфраструктурі тощо;

- синергетичний підхід як варіант системного підходу, зважаючи на високу здатність урбанізаційних процесів до самоорганізації та саморозвитку;

- суспільно-географічний підхід як найбільш комплексний, що забезпечує аналіз просторових та суспільно-географічних аспектів.

Для дослідження глобальних урбанізаційних процесів доцільно використовувати широкий набір філософських, загальнонаукових та конкретнонаукових методів, зокрема таких як:

- метод індукції та дедукції для логічного аналізу та обробки наявних даних та інформації про світові урбанізаційні процеси;

- метод порівняння для оцінки рівня урбанізації в різних регіонах і країнах, порівняння особливостей урбанізації в різні історичні періоди, а також для визначення перспективних зон розвитку урбанізації;

- метод аналогії для прогнозування розвитку урбанізаційних процесів у різних регіонах і країнах, опираючись на світовий досвід;

- методи аналізу та синтезу для дослідження окремих аспектів урбанізаційного процесу та формування цілісного розуміння особливостей світових урбанізаційних тенденцій;

- методи класифікації та систематизації для виявлення загальних і відмінних тенденцій світових урбанізаційних процесів; для класифікації країн за показниками, що характеризують рівень урбанізації їх територій;

- історичний метод для вивчення змін в урбанізаційних процесах у різні періоди та визначення факторів, що зумовили ці зміни;

- графічний і картографічний методи для візуалізації результатів обробки статистичних даних і розрахунків показників, що характеризують урбанізаційні процеси, зокрема з використанням ГІС та онлайн-ГІС;

- географічний метод для забезпечення принципу територіальності та комплексності під час дослідження урбанізаційних процесів;

- математичні та статистичні методи для обробки баз даних і розрахунку показників, що характеризують світові урбанізаційні процеси.

Крім того, для дослідження просторово-часових особливостей розвитку урбанізаційних процесів можуть бути використані авторські суспільно-географічні методики, такі як моделювання інтегральної функції впливу (ІФВ-моделювання), моделювання міграційних процесів та приросту населення тощо. Для оцінки інтенсивності процесу урбанізації доцільно застосовувати параметри та набір індикаторів, які відображають стан просторової трансформації під антропогенним впливом, рівень розвитку економіки та суспільства тощо [13].

Як вже визначалося вище, урбанізація – це процес зростання міст і міського населення, який включає різні форми та стадії. Це обумовлює існування значної кількості видів урбанізації, які можна класифікувати за різними критеріями, зокрема за темпами, масштабами, особливостями розселення та відмінностями в розвитку інфраструктури. Це обумовлює відсутність в різних країнах єдиного підходу до визначення урбанізації та дуже ускладнює проведення будь-яких досліджень у цій сфері та порівняння рівня урбанізації у світі. Окрім підходів до визначення поняття урбанізації, відрізняються також межі між міськими та сільськими районами, а також види показників, які їх характеризують.

У деяких державах для визначення урбанізованих територій застосовують показники, що характеризують кількість населення, в інших – показники щільності населення, рівня розвитку інфраструктури, транспортної мережі, типу зайнятості тощо. Більш детально критерії, що можуть використовуватися для визначення рівня урбанізації, наведено К. Кравченко у статті «Методичні особливості дослідження світових урбанізаційних процесів» (таблиця 1).

Як ми бачимо з таблиці, значна частина країн світу для визначення міських (урбанізованих) територій використовує основні критерії – адміністративний (25,3%), демографічний (15,9%) та урбаністичний (3,4%). Але економічний критерій як основний не використовує жодна з країн світу, що досліджувались.

Таблиця 1

Кількість країн світу відповідно до критеріїв, які вони використовують при визначенні міських (урбанізованих) територій

Кількість і тип критеріїв		Кількість країн, які використовують цей критерій	Відсоток, % (від кількості 233 країн та територій)
<i>Первинні критерії</i>			
Один критерій	Адміністративний	59	25,3
	Економічний	-	-
	Демографічний (чисельність/ густота населення)	37	15,9
	Урбаністичний	8	3,4
<i>Вторинні критерії</i>			
Два критерії	Адміністративно-демографічний	17	7,3
	Адміністративно-урбаністичний	20	8,6
	Економіко-демографічний	9	3,9
	Демографічно-урбаністичний	20	8,6
Три критерії	Адміністративно-економічний	4	1,7
	Адміністративно-демографічний	10	4,3
	Економіко-демографічний	14	6,0
Чотири критерії	Адміністративний, економічний, демографічний (чисельність/густина населення), урбаністичний	11	4,7
	Все населення вважається міським	12	5,2
	Визначення відсутнє або є нечітким	12	5,2
Загальна кількість країн		233	100%

Джерело: [13]

Як другорядні критерії держави найчастіше використовують комплекси адміністративно-економічних, адміністративно-демографічних та інших критеріїв, це, насамперед залежать від історичних аспектів розвитку країни, законодавства та інших факторів. Так, наприклад, «в Аргентині містом вважається населений пункт із чисельністю населення від 2 тис. осіб, в Україні – від 10 тисяч осіб, в Японії – заселена територія з чисельністю населення від 50 тис. осіб, у Швеції – забудована територія з чисельністю населення від 200 осіб, в Уругваї міста офіційно визначаються законодавством, в Індії – населені пункти з щільністю населення від 400 осіб на 1 кв. км, а у Сінгапурі все населення вважається міським» [14].

При дослідженні урбанізації окрема увага має приділятися вивченню процесів агломерації та конурбації. В економічній літературі є таке поняття агломерації: міська агломерація – це сукупність населених пунктів, які мають тісні взаємозв'язки (транспортні, виробничі, трудові, культурно-побутові) і характеризуються регулярними «маятниковими» міграціями населення. Міста-супутники розташовані на відстані 30 км від основного міста. Ця форма розселення більша за звичайне місто і є домінуючою у розвинених країнах.

Можна виділити такі типи міських агломерацій, як моноцентричні, біцентричні та поліцентричні.

Моноцентричні агломерації мають одне ядро (одне головне місто та супутники), наприклад, Лондонська, Паризька, Нью-Йоркська агломерації.

В Україні до цього виду можна віднести Київську, Харківську, Львівську та Одеську агломерації.

Біцентричні агломерації формуються, коли зростаються два міста, тобто два основних міста з передміськими зонами. Найбільшою в світі вважається Токійсько-Йокогамська агломерація з населенням 37,7 млн. осіб. В Україні можна виділити Дніпровсько-Кам'янську, Донецько-Макіївську, Ужгородсько-Мукачівську, Лисичансько-Сєвєродонецьку, Калуш-Долинську агломерації.

Поліцентричні агломерації мають кілька ядер, наприклад, Рурська агломерація у Німеччині та Верхньосілезька у Польщі. В Україні такий вид агломерації було сформовано на Донбасі.

Конурбація – це сукупність міст без домінуючого центру. Так, великі міста залучають міста-супутники, що розташовані на відстані 30 км, у свою зону впливу, а також навколишні селища, сільські населені пункти, що призводить до утворення міських агломерацій. В Україні прикладом є Донецько-Луганське скупчення агломерацій.

Сучасні міські агломерації можуть зливатися, утворюючи мегаполіси – найбільші форми урбанізованих зон. Мегаполіси формуються стихійно через надмірну концентрацію міського населення. Це не суцільна забудова, 90% їх території займають відкриті простори. Мегаполіси мають лінійну забудову вздовж транспортних магістралей і економічно пов'язані. В них проживають десятки мільйонів людей.

Для деяких країн світу характерним є таке поняття як «хибна урбанізація». Це коли околиці великих міст стають перенаселеними нетрями з антисанітарними умовами життя, де люди живуть у наметах, картонних коробках, дерев'яних ящиках. Це відбувається за рахунок зростання міського населення, але без формування міського способу життя. Такі квартали є осередками різних хвороб та підвищеного рівня злочинності. До найвідоміших прикладів хибної урбанізації можна віднести квартали у мегаполісах Бразилії – «фавели», Перу та Колумбії – «барріос кландестінос», Індії – «басті» та Африці – «бідонвілі».

Для більш точного розуміння природи урбанізаційних процесів та причин зміни рівня урбанізації виділяють такі види урбанізації, як: контрурбанізацію, джентрифікацію, рурбанізацію, субурбанізацію.

Субурбанізація (іноді руралізація або «зелена хвиля») – це процес відтоку міського населення у передмістя, що супроводжується зростанням та розвитком приміської зони. Темпи розвитку міст-супутників вищі, ніж ядра агломерації.

Рурбанізація – це поширення міського способу життя у сільській місцевості, перенесення міських галузей господарської діяльності, зростання кількості котеджів міських жителів на селі. Найбільш рурбанізованою є місцевість навколо Парижа. Процес рурбанізації активно розвивається в економічно розвинутих країнах Європи. Населення найбільших міст не збільшується, а навпаки, скорочується, оскільки урбанізація супроводжується не лише позитивними, але й негативними тенденціями.

Контрурбанізація – відтік населення зі старих міських центрів у передмістя або нові міста через погіршення умов життя у великих містах (шум, забрудненість, злочинність). Наприклад, населення Лондона скорочується до 6,6 млн. осіб.

Дезурбанізація – це міграція з міста для покращення якості життя. Це включає субурбанізацію та переїзд у екологічно чисті регіони, тимчасово або постійно, оскільки урбанізація супроводжується не лише позитивними, але й негативними тенденціями, такими як транспортні проблеми, погіршення екологічної ситуації, непропорційне зростання вартості землі та нерухомості тощо.

Джентрифікація – це реконструкція та оновлення будівель у раніше непривабливих районах, що призводить до переїзду багатших мешканців. Це протилежне субурбанізації явище. Загалом джентрифікація – це процес, коли у район в'їжджають багаті люди та його населення стає заможнішим, більш білошкірим та молодим. Уперше цей термін був запропонований на початку 1960-х років Рут Гласс, яка описувала трансформацію районів робітничого класу Лондона шляхом середнього та вищого класів [15].

Висновки. Вивчення урбанізаційних процесів має важливе значення для розуміння сучасних соціальних, економічних та культурних змін у суспільстві. Місто як основний об'єкт урбанізації є центром концентрації населення, промислового виробництва та інших видів діяльності. Історичний розвиток міст проходив через різні етапи, від перших осілих сільськогосподарських громад до сучасних мегаполісів, які формують глобальну систему розселення.

Урбанізація включає не тільки зростання міських поселень, але й складні процеси взаємодії між містами та сільськими територіями, а також розвиток інфраструктури та соціально-

економічних відносин. Різні методи дослідження, такі як системний, синергетичний та суспільно-географічний підходи, дозволяють комплексно вивчати ці процеси.

Сучасні міські агломерації та мегаполіси формуються унаслідок концентрації населення та інфраструктури, що супроводжується специфічними викликами, такими як дезурбанізація, субурбанізація та хибна урбанізація. Ці явища потребують детального дослідження та розробки ефективних стратегій управління розвитком міст.

Список літератури

1. Гаврилюк О. К., Сидор А. Д. Рівень урбанізації: проблема аналізу мікрорегіональних даних. Збірник наукових праць XII школи-семінару «Проблеми розвитку регіонів України». Київ. 2016. С. 16-18.
2. Мезенцев К., Гаврилюк О. Тестування моделі диференціальної урбанізації в Україні. Економічна та соціальна географія. 2015. 3. С. 15-26.
3. Шулевський С. О. Використання правила ранг–розмір у дослідженні міських систем розселення для формування нового адміністративно-територіального устрою України. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Географічні науки. 2018. 8. С. 155-163.
4. Гукалова І. В., Омельченко Н. В. Категорія «урбанізація» у понятійній площині соціальної географії та інших наук. Вісник Одеського національного університету. Серія : Географічні та геологічні науки. 2015. Т. 20. Вип. 2(25). С. 96-108.
5. Закон України «Про порядок вирішення окремих питань адміністративно-територіального устрою України». 3285-IX 28.07.2023. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text> (дата звернення: 20.08.2024).
6. Топчієв О. Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. Одеса: Астропринт. 2005. 632 с.
7. BARROS, José D'Assunção. Cidade e história. Petrópolis: vozes, 2007. 128p.
8. Мироненко Д. О., Кайнова С. М., Углова О. В. Малі міста України. Чернігівська область: бібліографічний покажчик. Київ: Мінрегіон України, Державна наукова архітектурно-будівельна бібліотека ім. В. Г. Заболотного, 2017. 295 с.
9. Лист-роз'яснення міністерства юстиції України від 27.01.2016 №27/13/32.16 «Щодо права на вчинення нотаріальних дій посадовими особами органу місцевого самоврядування в населених пунктах, які мають статус селищ міського типу у зв'язку із внесенням змін до статті 37 Закону України «Про нотаріат». URL: [https://minjust.gov.ua/m/list-rozuyasnennya-ministerstva-yustitsii-ukraini-vid-27012016-271332-16-schodo-prava-na-vchinennya-notarialnih-diy-posadovimi-osobami-organu-mistsevogo-samovryaduvannya-v-naselenih-punktah-yaki-mayut-status-selisch-miskogo-tipu-u-zvyazku-iz-vnesenniam-zmin/](https://minjust.gov.ua/m/list-rozuyasnennya-ministerstva-yustitsii-ukraini-vid-27012016-271332-16-schodo-prava-na-vchinennya-notarialnih-diy-posadovimi-osobami-organu-mistsevogo-samovryaduvannya-v-naselenih-punktah-yaki-mayut-status-selisch-miskogo-tipu-u-zvyazku-iz-vnesenniam-zmin) (дата звернення: 20.08.2024).
10. Про адміністративно-територіальний устрій України. Офіційний портал Верховної Ради України. URL: https://static.rada.gov.ua/osmir/tables/07_2001/TABL0907000V.html (дата звернення: 20.08.2024).
11. Статистичний збірник Чисельність наявного населення України на 1 січня 2022 року. Державна служба статистики України. Київ. 2022. 82 с.
12. Лановенко О. Г., Остапішина О. О. Урбанізація. Словник-довідник з екології : навч.-метод. посіб. Херсон : ПП Вишемирський В. С. 2013. С. 180-181.
13. Кравченко К. Методичні особливості дослідження світових урбанізаційних процесів. Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. 2021. 34. С. 7-12.
14. UN 2020. World Population Prospects URL: <https://population.un.org/wup/> (дата звернення: 20.08.2024).
15. Флорида Р. Криза урбанізму. Чому міста роблять нас нещасними / пер. з англ. Ірина Бондаренко. К. : Наш формат. 2019. 320 с.

References

1. Havryliuk, O. K. & Sydor, A. D. (2016). The level of urbanization: the problem of microregional data analysis. Zbirnyk naukovykh prats' XII shkoly-seminaru «Problemy rozvytku rehioniv Ukrainy», Kyiv, 16-18. [In Ukrainian].

2. Mezentsev, K. & Havrylyuk, O. (2015). Testing the model of differential urbanization in Ukraine. *Ekonomichna ta sotsial'na heohrafiia*, 3, 15-26. [In Ukrainian].
3. Shulevs'kyj, S. O. (2018). The use of the rank-size rule in the study of settlement systems for the formation of a new administrative-territorial system of Ukraine. *Naukovy'j visnyk Xersons'kogo derzhavnogo universytetu. Seriya: Geografichni nauky*, 8, 155-163. [In Ukrainian].
4. Hukalova, I. V. & Omel'chenko, N. V. (2015). The category "urbanization" in the conceptual plane of social geography and other sciences. *Visnyk Odes'koho natsional'noho universytetu. Seriya : Heohrafichni ta heolohichni nauky*, T. 20, 2(25), 96-108. [In Ukrainian].
5. Verkhovna Rada of Ukraine. (2023). About the procedure for solving certain issues of the administrative and territorial system of Ukraine (Act No. 3285-IX July 28). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3285-20#Text> (accessed: 20 August 2024). [In Ukrainian].
6. Topchiiev, O. H. (2005). *Suspil'no-heohrafichni doslidzhennia: metodolohiia, metody, metodyky*. Odesa: Astroprynt. [In Ukrainian].
7. Barros, J. (2007). *City and history, Petrópolis: voices*.
8. Ministry of Regions of Ukraine (2017). *Small cities of Ukraine. Chernihiv region: bibliographic index*. Kyiv: Ministry of the Region of Ukraine, State Scientific Architectural and Construction Library named after V. G. Zabolotny. [In Ukrainian].
9. Ministry of Justice of Ukraine. (2016). Explanation letter "Regarding the right to perform notarial acts by local self-government officials in settlements that have the status of urban-type settlements in connection with the amendment to Article 37 of the Law of Ukraine "On Notaries" (№27.13.32.16 January 27, 2016). Retrieved from <https://minjust.gov.ua/m/list-roztyasnenyaministerstva-yustitsii-ukraini-vid-27012016-271332-16-schodo-prava-na-vchinennyanotarialnih-diy-posadovimi-osobami-organu-mistsevogo-samovryaduvannya-v-naselenih-punktah-yaki-mayut-status-selisch-miskogo-tipu-u-zvyazku-iz-vnesennyam-zmin/> (accessed: 20 August 2024). [In Ukrainian].
10. About the administrative and territorial system of Ukraine. The official portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from https://static.rada.gov.ua/osmir/tables/07_2001/TABL0907000V.html (accessed: 20 August 2024). [In Ukrainian].
11. State Statistics Service of Ukraine. (2022). *Statistical compilation The number of the existing population of Ukraine as of January 1, 2022*. Derzhkomstat, Kyiv, Ukraine. [In Ukrainian].
12. Lanovenko, O. H., Ostapishyna, O. O. (2013). *Urbanizatsiia. Slovnyk-dovidnyk z ekolohii: navch.-metod. Posib [Urbanization. Dictionary-handbook on ecology: educational method. Manual]*. Kherson : PP Vyshemyrs'kyj V. S., 180-181. [In Ukrainian].
13. Kravchenko, K. (2021). Methodological features of the study of world urbanization processes. *Problemy bezpererвної heohrafichnoi osvity i kartohrafi*, 34, 7-12. [In Ukrainian].
14. UN 2020. *World Population Prospects*. Retrieved from <https://population.un.org/wup/> (accessed: 20 August 2024).
15. Floryda, R. (2019). *Kryza urbanizmu. Chomu mista robliat' nas neschasnymy / per. z anhli. Iryna Bondarenko. [Crisis of urbanism. Why cities make us unhappy]. K. : Nash format*. [In Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 20.09.2024

Прийнята до публікації 24.09.2024